

Bokslut – Besöksnäringstrategi Kronoberg 2021 - 2026

2025-11-20

Diarienummer: 25RUN162

Helene Wieslander, Anders Unger

Regionala utvecklingsavdelningen

helene.wieslander@kronoberg.se

Innehåll

1. Bakgrund	2
Varför en besöksnäringstrategi för Kronoberg?.....	2
Varför ett bokslut?	3
Metod – avgränsning.....	4
2. Strategi och handlingsplaner	4
Strategin i korthet.....	5
Handlingsplan	6
3. Strategins intressenter	7
4. Genomförande	9
Tillämpning av strategin	9
Strategikopplade projekt	9
Projekt och insatser med koppling till plats- och besöksnäring utveckling	10
5. Finansiering	18
6. Branschen i siffror	20
7. Omvärldsbild och strategisk kontext för besöksnäringen i Kronoberg.....	22
Lokalt och regionalt:.....	23
Nationellt.....	26
8. Sammanfattande slutdiskussion	26

1. Bakgrund

Varför en besöksnäringstrategi för Kronoberg?

Region Kronoberg, liksom alla regioner i Sverige, har ansvaret för det regionala utvecklingsarbetet i länet, i enlighet med riksdagens beslut och den statliga förordningen (2017:583) om regionalt utvecklingsarbete. I detta ansvar ingår bl.a. att utarbeta och fastställa en strategi för länets utveckling (RUS) och samordna insatser för att genomföra strategin, att följa upp och utvärdera och redovisa resultaten av det regionala utvecklingsarbetet och att besluta om användningen av vissa statliga medel för regionalt utvecklingsarbete. Arbetet ska bidra till en ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar utveckling i hela Kronobergs län.

Besöksnäringen i Kronoberg har under lång tid utgjort ett utvecklingsområde med hög prioritet för utvecklingsansvariga aktörer i regionen. Sedan ansvaret för det regionala utvecklingsarbetet övergick från Länsstyrelsen till Regionförbundet södra Småland och därefter Region Kronoberg har arbetet för att främja utvecklingen av länets besöksnäring vidareutvecklats, både genom bildandet av AB Destination Småland 2009 och genom att lägga grunden till ett mer strukturerat strategiskt och långsiktigt arbete. En del i detta är att utarbeta långsiktiga, och brett förankrade, strategier för hur vi vill se besöksnäringen utvecklas framöver. Strategierna fokuserar på och lyfter fram specifika mål för besöksnäringen men har en stark koppling till de regionala utvecklingsstrategier (RUS) som Region Kronoberg ansvarar för att ta fram och fastställa genom politiska beslut. Arbetet med att utarbeta den nuvarande strategi för perioden 2021 – 2026 har tagit sin utgångspunkt i den regionala utvecklingsstrategin ”Gröna Kronoberg 2025” som täcker tidsperioden 2019 - 2025.

Syftet med strategidokumentet är att ge riktlinjer för Region Kronobergs ambitioner och arbete med besöksnäringensrelaterade frågor fram till och med 2026. Det regionala arbetet med besöksnäringen handlar om att skapa hållbara förutsättningar för att besöksnäringens ekosystem ska utvecklas positivt, nu och i framtiden. Strategin tar främst ett besökarperspektiv, där fokus ligger på besöksnäringens affärsnytta. Samtidigt bidrar näringen i hög grad till att stärka Kronobergs attraktionskraft som en plats att bo, arbeta och verka i.

Strategins primära målgrupper är Region Kronoberg, AB Destination Småland, de åtta kommunerna och besöksnäringens kommersiella och ideella aktörer. Strategin är således ett dokument som ger olika aktörer en tydligare bild av gemensamma prioriteringar för det långsiktiga arbetet för att utveckla

besöksnäringen. Region Kronoberg har, som regionalt utvecklingsansvarig organisation, ett huvudansvar för att en gemensam strategi ska finnas. AB Destination Småland, som ett av Region Kronobergs helägt bolag, har i uppdrag att skapa förutsättningar för en långsiktigt hållbar utveckling av besöksnäringen i regionen och att stärka näringsens konkurrenskraft genom att bl.a. bedriva nationell och internationell marknadsföring. Kommunerna är viktiga i genomförandet av strategin genom en nära samverkan med det lokala näringslivet, inklusive besöksnäringens företag, och genom olika kommunala satsningar som görs. Kommunerna har, beroende på skilda lokala förutsättningar, varierande prioriteringar och strategier när det gäller besöksnäringens utveckling. Kommunerna och dess företag bidrar härigenom på olika sätt till genomförandet av den gemensamma regionala besöksnäringensstrategins genomförande. Därutöver finns besöksnäringens företag och ett antal andra intressenter som på olika sätt utifrån sina förutsättningar bidrar till strategins genomförande.

Besöksnäringensstrategin är ett dokument som är styrande för Region Kronoberg och AB Destination Smålands arbete och kan fungera som ett inriktningsdokument för övriga aktörer, vilka på olika sätt kan förhålla sig till dess prioriteringar. Ambitionen är att strategin, genom den breda förankring av dess vägval och prioriteringar som sker under framtagandet, av samtliga aktörer ska upplevas som ett relevant dokument för att välja sitt arbetssätt och sina prioriteringar i utvecklingsarbetet. Se Bilaga 1 Besöksnäringensstrategi Kronoberg 2021–2026.

Varför ett bokslut?

Under 2025 vill regionala utvecklingsnämnden driva på och stärka utvecklingen av besöksnäringen i länet. Region Kronoberg och AB Destination Småland kommer under hösten 2025 påbörja arbetet med att ta fram en ny strategisk inriktning för länets besöksnäring ur ett bredare perspektiv. Strategiska dialoger med aktörer inom besöksnäringen kommer att genomföras för att tillsammans stärka vår position och samarbete för en stark besöksnäring.

Mycket har hänt i länet, besöksnäringen, hos intressenterna och i omvärlden sedan 2020. Inför framtagande av en ny strategi med inriktningen för hur arbetet med att utveckla besöksnäringen i länet ska bedrivas efter 2026 behövs en bild av hur nuvarande strategi har fungerat och genomförts. Vad har hänt under den här perioden? Vilka insatser har gjorts? Vilka förändringar och utmaningar har vi stött på? Vilka erfarenheter tar vi med oss?

Som underlag inför dialogerna tar Region Kronoberg fram ett bokslut över hur strategiarbetet bedrivits, översiktlig bild över vilka insatser som genomförts och en bild över finansiering. Syftet är att ge diskussionsunderlag för de strategiska diskussionerna i framtagande av ny besöksnäringensstrategi. Bokslutet

ska också ge stöd för reflektion kring vad som fungerat väl och vad som fungerat mindre väl, samt lyfta fram lärdomar, goda exempel och förändringar i omvärlden.

Metod – avgränsning.

Arbetet med uppföljningen och bokslutet för besöksnäringstrategin har genomförts internt på Regionala utvecklingsavdelningen, genom studier av underlagsrapporter, genomgång av projekt- och finansieringssammanställningar och annan relevant dokumentation. En enkät har använts för att få information om strategins funktion från delar av den primära målgruppen – länets kommuner och AB Destination Småland. Därtill finns flera aktörer som helt eller delvis har en stark koppling till och bidrar till utvecklingen av besöksnäringen – Länsstyrelsen Kronoberg, Coompanion Kronoberg, Destination Glasriket AB, Leader Linné Småland, SydostLeader samt ett flertal funktioner och ansvarsområden inom Regional utveckling på Region Kronoberg. Dessa aktörer har tillfrågats särskilt och har bidragit med underlag till bokslutsarbetet, främst i form av beskrivningar av projekt med inriktning mot besöksnäringen. Alla medverkande respondenter framgår i bilaga 6.

2. Strategi och handlingsplaner

Hösten 2019 påbörjades arbetet med en ny besöksnäringstrategi för Kronoberg, i enlighet med politiskt beslut, då innevarande strategi löpte ut 2020. Den nuvarande strategin togs fram i en arbetsprocess tillsammans med en konsult från Svensk Destinationsutveckling AB och arbetsgrupp med representation från AB Destination Småland, kommunerna, dåvarande IT-Plattform Småland och Öland AB, Region Kronoberg samt näringen. Arbetet samordnades och finansierades av Region Kronoberg.

Ett gemensamt förslag till strategidokument togs fram och en remissomgång genomfördes och sändes till länets samtliga kommuner, regionalt utvecklingsansvariga inom Regionsamverkan Syd (Jönköpings, Kalmar, Blekinge, Skåne och Hallands län) samt Länsstyrelsen i Kronobergs län. Med utgångspunkt i de remissvar som inkom gjordes vissa förändringar.

För att ge ett väl underbyggt underlag för de strategiska vägvalen genomfördes en omvärldsorientering och trendspaning. Arbetet med den nya strategin hållbarhetssäkrades också med Region Kronobergs hållbarhetsverktyg.

Hållbarhetsperspektivet har haft en framträdande roll i framtagningsprocessen eftersom det finns flera målkonflikter att lyfta fram och förhålla sig till inom resande och konsumtion. När besöksnäringstrategin togs fram stod näringen

inför stora utmaningar på grund av Corona-pandemins konsekvenser och effekter. Strategiarbetet påbörjades dock under hösten 2019 – innan pandemin slog till. Att sätta fokus på den svenska marknaden var ett medvetet val, främst utifrån ett hållbarhetsperspektiv. När strategin senare gick ut på remiss våren 2020, mitt under pågående pandemi, ställdes frågor om detta fokus valts som en reaktion på pandemin. Så var dock inte fallet. Det visade sig däremot vara ett strategiskt val som kom väl till pass i den nya situationen.

Strategin i korthet

Strategin är uppbyggd som ett vägledande dokument för att stärka länets attraktionskraft och samtidigt främja hållbar utveckling. Strategin innehåller en vision, fem prioriteringar och fem hållbarhetsnycklar. Därtill innefattar strategin understödjande analyser kring nuläge, omvärld och trender, intressenter och samverkan/rollfördelning, samt hur definierade prioriteringar kopplar och bidrar till regionala utvecklingsstrategin Gröna Kronoberg 2025.

Vision och fem prioriteringar formulerades i syfte att bidra till en hållbar utveckling inom besöksnäringen. Processen hållbarhetssäkrades genom Region Kronobergs verktyg för hållbarhetssäkring, vilket resulterade i fem hållbarhetsnycklar. Att utveckla hållbarhetsnycklar var en viktig åtgärd för att säkerställa strategins hållbara implementering och det följande framtagandet av handlingsplaner för åtgärdskonkretisering av strategin.

Vision

”Kronoberg - en grönare region där livskraftiga företag arbetar långsiktigt med hänsyn till miljö och människor. En region att besöka och förälska sig i med genuina upplevelser inom natur, kultur och design.”

Prioriteringar (åtgärder redovisas i avsnitt 4. Genomförande)

- Främja en balanserad turism
- Främja en aktiv samverkan mellan de primära intressenterna
- Skapa förutsättningar för reseanledningar och upplevelser med god kvalitet som ger mervärde till besökarna och en stolthet för invånarna året om
- Främja och attrahera investeringar i besöksnäringen
- Skapa förutsättningar för ett gott värdskap och goda ambassadörer

Hållbarhetsnycklar

- Främja hållbara transporter
- Ökad stannetid hos resenären

- Främja hållbara produkter kopplade till mat, design, natur
- Stimulera till hållbar omställning med tillväxt och lönsamhet och inför framtida utveckling
- Hemma-semester

Indikatorer

Strategin för besöksnäringen lyfter fram ett antal grundläggande indikatorer som ska följas och utvärderas; omsättning, gästnätter och sysselsättning. För varje prioritering finns ett antal kompletterande indikatorer som hanteras och följs upp inom handlingsplanen. Den eller de handlingsplaner som tas fram är en konsekvens av strategin och det uppdrag som AB Destination Småland har för att bidra till att implementera strategin. Dessa ska samspela med hållbarhetsnycklarna.

Handlingsplan

Strategins prioriteringar ska konkretiseras genom handlingsplaner. Under 2022 tog en konsult från Svensk Destinationsutveckling AB tillsammans med en arbetsgrupp från AB Destination Småland och Region Kronoberg fram ett utkast till handlingsplan med aktiviteter och tillhörande indikatorer, efter flera workshops (Bilaga 2 Handlingsplaner och indikatorer). Det övergripande syftet med uppdraget var att få förslag till handlingsplan genomlyst med rekommendationer till justeringar av utomstående kompetens innan den beslutas av bolagets styrelse. Syftet med uppdraget var också att stödja AB Destination Småland och Region Kronoberg i framtagandet av lämpliga indikatorer för uppföljningen av strategin. Handlingsplanen avsågs sedan tas fram av AB Destination Småland i samverkan med bolagets ägare Region Kronoberg.

Destination Småland ansvarar, enligt ägardirektiv från 2023, för framtagning av handlingsplaner i linje med besöksnäringstrategin. Under 2023 anlätade bolaget en konsult från Graffmans AB för att processleda arbetet med handlingsplanen, baserat på tidigare rekommendationer och lämpliga indikatorer. I december 2023 beslutade styrelsen för bolaget att fastställa handlingsplanen som gäller för perioden 2023–2026. Planen innehåller en beskrivning av mål, roller och uppgifter, samt en övergripande beskrivning av arbets- och samverkansformer. Handlingsplanen anger fyra resultatmål och sex effektmål, där 2024 avses fungera som nollmätning och där utvecklingen ska följas upp fram till 2027. Målen bygger på de indikatorer som pekas ut i strategin.

Uppföljning av den beslutade handlingsplanen omfattas inte i detta bokslut, utan hänvisas till AB Destination Småland.

3. Strategins intressenter

Besöksnäringen är ett komplext och platsberoende ekosystem av aktörer, både privata, offentliga och ideella. För att nå en framgångsrik implementering av den regionala strategin krävs att intressenterna engagerar sig. Region Kronoberg arbetar strategiskt och förutsättningsskapande men kan inte på egen hand vara ansvarig för framgångsrik implementering.

I framtagandet av strategin gjordes ett förslag på rollfördelning. Det är dock viktigt att notera att det inte är självklara roller med tydliga avgränsningar. Samråd om roller och ansvarsfördelning har hanterats löpande och agilt i samband med såväl utarbetandet av handlingsplaner som enskilda större insatser.

Region Kronoberg ansvarar för övergripande visionsarbete och strategisk inriktning gällande besöksnäringen. Region Kronoberg står också för samordning för infrastrukturfrågor som rör besöksnäringens utveckling samt den samverkansprocess som krävs för att intressenterna ska kunna komma till sin rätt och bidra till besöksnäringens hållbara utveckling. Relaterade insatser och funktioner på Region Kronoberg som har bäring eller inverkan på besöksnäringen kopplas på vid behov.

AB Destination Småland är Region Kronobergs helägda bolag med uppgift att marknadsföra och utveckla besöksnäringen i länet. Bolaget har en operativ roll, både direkt gentemot näringens olika intressenter och i det gemensamma marknadsföringsarbetet. Samtidigt har bolaget det regionala samverkansuppdraget att planera, organisera och styra samverkan samt utveckla samverkansformer i linje med den regionala strategin och bolagets ägardirektiv. I bolagets roll ingår också att arbeta med profilering av varumärket Småland tillsammans med övriga Smålands-län, Kalmar och Jönköping. Därutöver ska bolaget skapa utvecklingsförutsättningar genom kompletterande projektinsatser och extern finansiering samt genom samverkan med andra regionala insatser och projekt.

De åtta kommunerna i länet har nära kontakt med besöksnäringen och spelar en viktig roll som dragare, myndighet, servicegivare och främjare. De åtta kommunerna i Kronoberg har olika resurser och strategier för näringslivsutveckling. Genom samverkan kan kommunerna maximera nyttan av det gemensamma strategiska fokus som finns på regional nivå, vilket skapar en symbios mellan kommunernas lokala insatser och den övergripande regionala strategin för besöksnäringen.

Besöksnäringens aktörer – både kommersiella och ideella – möter regionens besökare varje dag och är avgörande för hur varumärket Småland upplevs. De utvecklar och levererar upplevelser, ansvarar för sina egna produkter och

anpassar sig till besökarnas krav på kvalitet, tillgänglighet och digitalisering. Genom sitt dagliga arbete, sin produktutveckling och deltagande i kunskapshöjande insatser påverkar de direkt genomförandet av den regionala strategin och bidrar till en hållbar och konkurrenskraftig besöksnäring.

Relaterade intressenter

Utöver dessa aktörer och besöksnäringens enskilda företag, finns ytterligare ett antal intressenter som bidrar till strategins genomförande. Dessa är dock inte definierade i strategin, men bidrar på olika sätt till länet besöksnäringens utveckling. Ett exempel är de två Leader-grupper, Leader Linné Småland och SydostLeader, som tillsammans omfattar hela Kronoberg och som finansierar ett stort antal projekt med syfte att utveckla besöksnäringen lokalt. Ett annat exempel är Coompanion som stödjer och ibland även driver projekt med syfte att utveckla platser, entreprenörskap och turism. Länsstyrelsen i Kronoberg spelar också en viktig roll i besöksnäringens utveckling genom att stödja och samordna insatser inom natur- och kulturmiljövård samt medverka i projekt som främjar naturturism, friluftsliv och tillgänglighet till naturen.

Linnéuniversitetet bedriver framstående utbildning och forskning inom ekonomi, kultur och turism i Kronoberg och Kalmar län. Universitetet samverkar aktivt med en rad aktörer inom besöksnäringen, vilket stärker både den akademiska och praktiska förankringen i regionens besöksnäringens utveckling.

Sedan strategin beslutades har Region Kronoberg tagit fram en Smart specialiseringsstrategi som bl.a. resulterat i ett gemensamt samarbete med tre regioner – Region Jönköpings län, Region Kalmar län och Region Gotland - kallat ”Partnerskap för innovation”. Syftet är att stärka små och medelstora företags förmåga att utvecklas genom innovation och att tillsammans skapa bättre förutsättningar för näringslivet långsiktiga konkurrenskraft. Fem strategiska områden och utvecklingsagendor har tagits fram, varav besöksnäring är en. En utvecklingsagenda med långsiktiga mål och fokusområden för besöksnäringen har tagits fram av en grupp bestående av regionernas destinationsbolag, kommunala destinationsbolag, akademi och regionala representanter och stod klar hösten 2025. Den gemensamma utvecklingsagendan och upparbetade samverkan utgör en ny och tillkommen intressent kopplat till den nuvarande regionala besöksnäringens strategins genomförande, tillika framtagande av ny regional strategi.

Genomförandet av delar av besöksnäringensstrategin sker kontinuerligt inom det arbete som de olika aktörerna bedriver i sin ordinarie verksamhet. Därutöver finns en omfattande projektverksamhet som syftar till att på olika sätt utveckla besöksnäringen och dess företag. Projekten är av olika storlek och omfattning, har varierande inriktningar och drivs operativt med skilda arbetsmetoder. De är

således en viktig faktor för att växla upp insatserna och kunna öka de gemensamma investeringarna i besöksnäringen. I följande avsnitt redovisas en del av dessa satsningar.

4. Genomförande

Tillämpning av strategin

I den enkät som skickades ut till länets kommuner och AB Destination Småland ställdes frågor kring igenkännlighet och användbarhet av den regionala besöksnäringstrategin. Sex av åtta kommuner har responderat.

På frågan om de känner till Besöksnäringstrategi Kronoberg 2021–2026 svarade samtliga sju respondenter ja.

När det gäller om strategin används i arbetet med att utveckla besöksnäringen inom respektive kommun, är bilden spretigare. Ett par kommuner uppger att de inte använder strategin alls, medan några uppger att den används som inspiration eller hänvisning till när målsättningar kring besöksnäringen i kommunen skall diskuteras, medan två kommuner uppger att deras kommunala besöksnäringstrategi ligger i linje med och/eller utgår från den regionala besöksnäringstrategin. AB Destination Småland uppger att de har tagit fram en handlingsplan som bygger på Besöksnäringstrategi Kronoberg 2021–2026.

Relevansen av de fem prioriteringarna har också belysts i enkäten. Samtliga respondenter anser att prioriteringarna är relevanta att arbeta efter, men där flera lyfter att de är alltför generellt formulerade. Samtidigt uppger hälften att prioriteringarna är fortsatt viktiga att arbeta vidare med.

Om strategins fem hållbarhetsnycklar har varit ett stöd för verksamheten i utvecklingen av besöksnäringen svarar tre av respondenterna att nycklarna inte har använts alls, medan övriga anger att de har använts helt eller delvis. Bland nycklarna lyfts särskilt Ökad stantid och Hemma-semester fram som de som haft störst betydelse.

Strategikopplade projekt

Här följer en genomgång av avslutade och pågående projekt och insatser med tydlig koppling till strategin. Urvalet omfattar större satsningar med en budget på cirka 1 miljon kronor eller mer och med medfinansiering av Region Kronoberg. Avgränsningen görs för att skapa en hanterbar översikt, möjliggöra uppföljning av långsiktiga effekter och för att tydligare koppla projekten till

strategins prioriteringar och hållbarhetsnycklar. Projekten beskrivs mer ingående i Bilaga 4 Strategikopplade projekt, där koppling till respektive insats görs, hantering av hållbarhetsnycklar samt finansieringsupplägg och projektägare redovisas.

Fyra större utvecklingsprojekt har sökt regionala utvecklingsmedel och/eller EU-medel: Hållbar besöksnäring, Hållbar inhemsk besöksnäring i spåren av pandemin, Stärkt värdskap mot internationellt reseledet, samt Småland och Ölands besöksnäring på den digitala kartan. Merparten av projekten har sökts och genomförts under perioden 2021–2023. Projekten har tillsammans bidragit till den regionala utvecklingsstrategins samtliga fem prioriteringar i olika grad där insatserna för att främja och attrahera investeringar i besöksnäringen dock varit mindre omfattande jämfört med övriga områden. Alla projekt har hanterat en eller flera av de i besöksnäringstrategin definierade hållbarhetsnycklarna. Projektägare har varit Region Kronoberg, AB Destination Småland och Smålands Turism AB.

Totalt har projekten haft en finansieringsomslutning av 12 094 575 kr. Medfinansiering har skett genom Region Kronoberg med regionala utvecklingsmedel (1:1) med 2 747 336 kr, medfinansiering av EU-medel om 7 144 393 kr, samt bolagens egen medfinansiering.

Projekt och insatser med koppling till plats- och besöksnäringsutveckling

Här följer ett urval av insatser som bidragit till genomförandet av strategin, under perioden 2021–2025. Merparten av dessa insatser har inte sökts eller rapporterats med en direkt koppling till en enskild prioritering, men de stödjer strategins övergripande mål och inriktning. De har också betydelse för platsens långsiktiga utveckling och attraktionskraft. Insatserna är klustrade i ett antal områden för att möjliggöra en övergripande bild.

Insatserna kommer från en bredd av aktörer – de primära intressenterna; Region Kronoberg, AB Destination Småland och de sex responderande kommunerna inklusive Destination Glasriket AB som är Glasriket-kommunernas bolag för besöksnäringsspår, har getts möjlighet att svara på en enkät i samband med bokslutet. Enkäten har emellertid inte omfattat besöksnäringens aktörer – kommersiella och ideella som på olika sätt utvecklar, producerar och levererar genuina upplevelser och livsmiljöer till nyfikna gäster.

Därutöver har ett antal relaterade aktörer tillfrågats att bidra med information om insatser och projekt som rör lokal och regional plats- och besöksnäringsutveckling. Bland dessa återfinns exempelvis Länsstyrelsen, Coompanion samt länets två Leader-områden – Leader Linné Småland och

SydostLeader. Totalt har tretton organisationer återkopplat med relevanta insatser och projekt som på olika sätt stödjer utvecklingen av besöksnäringen.

Hållbar utveckling

Under perioden har flera satsningar genomförts för att främja hållbart resande till och inom besöksmål i Kronobergs län. Exempelvis har man genom bred samverkan utvecklat en busslinje till Åsnen-området, Åsnenbussen, som Alvesta kommun lanserade 2024–2025. En annan satsning som gjorts är initiativet Låna elcykel runt Åsnen. Kollektivtrafikkort delades ut kostnadsfritt till en rad olika hotell och campingar i Kronoberg under ett par år, där syftet var att besökare kostnadsfritt kunde låna korten istället för att ta bilen. Omfattande marknadsmaterial har tagits fram, som exempelvis film och foton från olika platser i länet, i syfte att inspirera till klimatsmarta resor. Kampanjen Buss- och tåglufta i sommar i länet är ett exempel. Insatserna är ett resultat av en bred samverkan mellan Region Kronoberg, AB Destination Småland, Länstrafiken och privata aktörer.

Inom projektet Hållbar besöksnäring fick Kairos Future uppdraget att göra en målgruppsanalys för en hållbar besöksnäring. Rapporten innehåller övergripande trender som formar landskapet inom resandet de kommande åren, och bidrar med fördjupade insikter i svenska resenärers val av resmål och syn på hållbarhet. Fyra svenska målgrupper presenterades, som ser hållbarhet som en viktig aspekt i livet och på resa. Inom samma projekt genomförde Graffmans AB Förstudie - möjligheter och förutsättningar för att utveckla ett hållbarhetssystem för besöksnäringen i Kronobergs län. Undersökningen inkluderade att undersöka huruvida Västerbotten Experience metoden (som bygger på Global Sustainable Tourism Councils hållbarhetskriterier) kan bidra till målen i Kronobergs Regionala utvecklingsstrategi och Kronobergs besöksnäringstrategi, samt mätning av besöksnäring i Kronobergs län kopplat till hållbarhetssystem.

Projektet Klimatsmarta resor i besöksnäringen – exempel från Småland och Öland syftade till att testa, utvärdera och sprida hållbara reselösningar för tre destinationer: Astrid Lindgrens Värld, Glasriket och Öland. Genom bland annat en fossilbränslefri hop-on-hop-off-buss i Glasriket, ville projektet öka tillgängligheten för besökare utan egen bil, minska klimatutsläppen och stärka områdets attraktivitet som en klimatsmart besöksdestination. Projektet fokuserade på att åtgärda flaskhalsar, paketering och marknadsföring, klimatsmarta resalternativ, öka kunskapen inom branschen samt skapa en långsiktig plan för fortsatt hållbar utveckling efter projektslut. Satsningen Tur i Glasriket är en fortsatt insats, där man testar koncept och kombination av olika transportmedel, så som tåg, hyrbil och hyrcykel. En annan satsning är Glasrikets husbilsprojekt, syftande till att stärka besöksnäringens kunskaper och insikter om kundgruppen husbilsägare, där man också avsåg att utveckla

den fysiska infrastrukturen för att locka husbilsturism både utifrån tillgänglighet och miljöaspekter.

Infrastruktur

Fehmarn Bält-förbindelsen mellan Danmark och Tyskland, som beräknas stå klar 2029 (med reservation om eventuell försening), innebär en kraftigt förbättrad tillgänglighet mellan södra Sverige och Centraleuropa. Under 2024 tog Region Kronoberg fram en första rapport för att belysa hur Fehmarn Bält-förbindelsen kan påverka Kronobergs arbetsresor, godstransporter och besöksnäring. Den visar att tunneln skapar tillväxtpotentialer, men att dessa inte förverkligas automatiskt. Strategiska beslut och regional planering är avgörande. Rapporten utgör ett underlag för framtida analyser, utvecklingsinsatser och för att stärka Kronobergs röst i infrastruktursammanhang. Under 2025 har Region Kronoberg uppdragit åt AB Destination Småland att göra en fördjupad analys av möjliga effekter av Fehmarn Bält-förbindelsen för besöksnäringen i Kronobergs län.

Under 2022 har en utredning genomförts inom Region Kronobergs projekt Transporteffektivt Kronoberg för att kartlägga och analysera lämpliga placeringar av laddinfrastruktur på landsbygden och inom besöksnäringen i länet. Utredningen omfattade även möjlig elförsörjning via solenergi, ett jämställdhetsperspektiv samt förslag på finansierings- och affärsmodeller för etablering av laddplatser.

Platsutveckling

Platsutveckling ses som en naturlig del av ett besöksnäringensfrämjande arbete och har sedan strategins lansering 2021 ökat enormt i intresse nationellt, regionalt som lokalt. I Kronobergs län sker platsutveckling i hela länet och med stöd från olika organisationer och insatser.

Coompanion främjar kooperativt företagande, företag och organisationer som vill arbeta hållbart och bidra till positiva samhällseffekter, lokal och regional utveckling. Ett exempel på insats är projektet Därlunda till Härlunda som syftar till en rustad beredskap efter coronapandemin och utveckling av lokala tjänster för en självförsörjande bygd.

Initiativet BY2030 drivs av Region Kronoberg och syftar till att stärka boendattraktiviteten i Kronobergs mindre samhällen och landsbygder – där flera projekt drivs inom och har bäring på platsutveckling, men också besöksnäring. Här kan projekt som Sleeping Beauty i Fröseke, Framtidsbyn Älghult och utbildning i gestaltad livsmiljö ges som exempel. Projekten finansieras och drivs i en bred samverkan, med aktörer som kommuner, invånare, studenter, samfällighetsföreningar, Region Kronoberg,

Linnéuniversitetet, RISE, Länsstyrelsen, lokala företag, samt europeiska samarbetspartners som samverkar i olika konstellationer.

Sedan 2020 är AB Destination Småland huvudman för utvecklingen i Destination Åsnen, finansierad av de berörda kommunerna Alvesta, Växjö och Tingsryd. Arbetet bygger på över tio års förberedelser i form av förstudier och utvecklingsprojekt, bland annat med medfinansiering från länets två leaderområden och Region Kronoberg. Årliga handlingsplaner styr prioriterade aktiviteter och dessa handlingsplaner baseras på input av Åsnennätverket (Destination Åsnen ideell förening), av de tre Åsnenkommunerna samt Destination Småland. Just nu pågår förstudien Rast- och lägerplatser, med finansiering från Leader Linné Småland, som kartlägger behovet av en långsiktig och hållbar serviceinfrastruktur för besökare i Destination Åsnen.

Destination Åsnen har de senare åren prisats för sin position som en hållbar destination och placerat sig på en internationell topp 100-lista över hållbara destinationer i världen.

I Alvesta kommun, fortsätter arbetet med Vision Hanaslöv som bl.a. innefattar en ny rullskidbana, inklusive en enklare nybörjarbana, tillgänglighetsanpassning och en skidlekplats, därtill investeringar i kommunalt VA, nya ställplatser, utökade parkeringsytor, byte av belysning i spåren samt alpin utveckling. Insatser genomförs i bred samverkan och med finansiering från bland andra Allmänna Arvsfonden, Alvesta kommun, Riksidrottsförbundet och Leader Linné Småland.

I Tingsryds kommun har en guide i Naturkartan lanserats och en kvalitetshöjning av Utvandarleden har genomförts för att stärka tillgängligheten och upplevelsen för besökare. Därutöver ges ett årligt stöd till utveckling av Åsnen och Korrö.

Hösten 2021 fick Placebrander i uppdrag av Växjö kommun att genomföra en översyn av den befintliga besöksplanen och tillhörande åtgärdslista, med syfte att underlätta arbetet med att utveckla besöksnäringen i sin helhet. Uppdraget inkluderade även att göra en nulägesanalys samt att kartlägga platsens förutsättningar. Målet var att i slutet av processen kunna lämna rekommendationer kring hur Växjö framöver bör göra prioriteringar och samverka i sin destinationsutveckling. Därtill görs en satsning på Växjö & Co AB, som är Växjö kommuns evenemangs- och marknadsföringsbolag, som nu stärks med resurser för destinationsutveckling.

Naturturism, vandring och cykel

Region Kronobergs samordningsfunktion för Skogs- och trästrategierna har initierat ett arbete för att utveckla vandringsleder i Småland. Här har insatser

gjorts både vad gäller organisering av leder i Småland och konkreta åtgärder på vissa vandringsleder.

Region Kronoberg har i samarbete med länets kommuner, arbetat med att uppgradera fyra vandringsleder till nationell ledstandard: Spånenleden, Utvandrarleden, Östra Möckelnleden och Sigfridsleden.

Våren 2025 invigdes vandringsleden Östra Möckeln och den nya entrén i Linnés Råshult med förbättrad tillgänglighet. Invigningen markerade färdigställandet av leden med sina tre slingor (Insjöslingan, Diöslingan och Möckelsnässlingan) och firades med tal, guidningar och kulturföreläsningar i Linnés Råshult.

Smålandsleden är ett sammankopplat nätverk av flera delleder i Jönköpings län. I Kalmar och Kronobergs län finns ett gemensamt projekt för att få till en organisering av förvaltningen finansierat genom Naturvårdsverket. På sikt är målet att skapa ett samarbete om lederna i hela Småland, bl.a. genom en gemensam plattform och synlighet av lederna.

Ett annat resultat genom en bred samverkan inom ramen för Skogs- och trästrategierna är den Glömda Skogen, som stått orörd i drygt 70 år. Hösten 2025 invigdes den och är ett naturnära upplevelseområde beläget vid Huseby Bruk. Skogen är utformad för att ge besökare en fördjupad förståelse för den biologiska mångfalden i området, samtidigt som den lyfter fram berättelser och folktrö från den småländska kulturen.

Genom bred samverkan har Länsstyrelsen Kronoberg under perioden 2021–2025 genomfört en rad olika insatser och projekt för att främja friluftsliv och tillgänglighet till naturen. Friluftslivets år 2021 markerade en nationell satsning som genomfördes med stort genomslag i länet. Alla kommuner deltog med aktiviteter, tillsammans med föreningar och organisationer, med syfte att nå nya målgrupper och öka intresset för naturupplevelser.

Länsstyrelsen har genomfört ett flertal naturpedagogiska insatser i samband med evenemang som Naturens dag och Skogens dag. Därtill hade Länsstyrelsen under 2021–2022 en naturvägledare anställd, med uppdrag att arrangera vandringar och andra naturaktiviteter, särskilt i nationalparken. Satsningar har även gjorts på att koppla friluftsliv till folkhälsa, bland annat genom försök till samverkan inom FaR (Fysisk aktivitet på recept), där det fortfarande finns stor utvecklingspotential.

I Älmhults kommun har flera initiativ för utveckling av vandringsleder och lokal besöksnäring genomförts, och under 2026 inleds en förstudie om Älmhult som cykeldestination.

I Ljungby kommun har underlag för framtida utveckling av vandringsled Bolmenleden tagits fram inkluderat inventering och skyltprogram. Därtill har

en förstudie har initierats för att undersöka utvecklingsmöjligheter för friluftsliv och fågelliv vid Nässjön. Bland annat utreds möjligheterna att utveckla området som friluftsområde genom förslag på ledsträckning, utformning av spänger, rastplatser, informationsskyltar samt tillgängliggörande av naturvärden.

I Kronoberg finns det tre större cykelleder: Sydostleden, Banvallsleden och Åsnen runt. Sydostleden är en nationellt klassad cykelled som sträcker sig 27 mil från Växjö till Simrishamn, varav cirka 8 mil går genom Kronobergs län – i Växjö och Tingsryds kommuner. Region Skåne är ledhuvudman, medan AB Destination Småland representerar Kronobergs län i ledens organisation. Samarbetet regleras genom ett samverkansavtal mellan 25 parter, där årliga insatser för utveckling, uppföljning och marknadsföring görs.

Banvallsleden är en 25 mil lång cykelled som går mellan Halmstad och Karlshamn. I Kronobergs län går Banvallsleden i Ljungby, Alvesta och Tingsryds kommuner. Under 2021 genomförde dessa kommuner en förstudie av cykelleden, med syfte att undersöka förutsättningar, kostnader och möjligheter att utveckla leden till en nationell cykelled. Förstudien utfördes av konsultföretaget Tyréns och finansierades av kommunerna tillsammans med Leader Linné Småland och EU-medel.

För att locka besökare att uppleva sjön Åsnen på ett hållbart sätt placerades 40 elcyklar på sju olika ställen kring sjön. Konceptet genomfördes av AB Destination Småland och Region Kronoberg genom satsningen Res grönt. Under två månader hyrdes cyklarna 300 gånger.

Kultur

Förstudie Sagobygden har genomförts av AB Destination Småland tillsammans med initiativtagarna Alvesta, Ljungby och Älmhults kommun, som utgör Sagobygdens område, med finansiellt stöd av Leader Linné Småland, nämnda kommuner, samt Region Kronoberg. Syftet med förstudien har varit att kartlägga Sagobygdens potential som besöksdestination samt att identifiera utvecklingsmöjligheter och behov hos lokala aktörer. Resultatet utgör ett underlag för framtida dialog och satsningar.

I Ljungby kommun fortsätter arbetet med utveckling av autentiska kulturupplevelser kopplade till berättande, där sägenplatsen Cliff Burton är en.

I projektet Expedition Kulturarv som Coompanion driver får personer och organisationer stöd i att utveckla kulturarv, dokumentera historier och delta i workshops där bygder inspireras av varandra. Projektet stöttar både i att bevara och att använda kulturarvet på nya sätt som kan växa till verksamheter som stärker bygden och gemenskapen. I projektet vill man göra historien till en resurs för framtiden.

Matkultur

AB Destination Småland tillsammans med Almi har nyligen avslutat projektet Det småländska matkulturarvet – igår, idag och imorgon. Inom projektet erbjöds tio företag inom livsmedels- och besöksnäringen på landsbygden affärs- och produktutveckling. Målet var att stötta företagen i att utveckla konkreta produkter med tydlig koppling till det småländska matkulturarvet.

Inom ramen för Kronobergs restaurangnätverk har insatser genomförts för utbildning i matsvinn och livsmedelsförädling i samarbete med Reformat. I ett digitaliseringsprojekt har även Generation Waste anlåtts för att identifiera och stötta företag i att mäta och minska sitt matsvinn.

Lingonställen i Västra Småland är ett nätverk med omkring 100 verksamheter som tillsammans lyfter fram det bästa av Västra Smålands matkultur, unika butiker, hemlagat, konst, hantverk samt småskalig och närproducerad produktion. Initiativet omfattar kommunerna Värnamo, Ljungby, Älmhult, Markaryd och Hylte. Just nu pågår framtagning av förslag på cykelturer som knyter ihop platserna och stärker kopplingen mellan upplevelse, lokal mat och hållbart resande.

Evenemanget MAT har i närmare 15 års tid varit en mötesplats för närproducerad och hållbar mat, och arrangeras av Växjö kommun, Region Kronoberg och Länsstyrelsen. MAT påverkades som många andra av pandemin som 2021 utvecklades med Matrundan – besök ute hos de lokala producenterna. Växjö kommun har ansvar för Matmarknaden, Region Kronoberg för seminarieprogrammet och Länsstyrelsen Kronoberg för Matrundan. Målsättningar finns att till 2026 att koppla samman vandringsleder till matrundan och vice versa.

Kompetensförsörjning

2024 fick Sweco i uppdrag av Region Kronoberg att undersöka företagens kompetensbehov på kort och lång sikt i Kronobergs län inom besöksnäringen. Rapporten presenterades på ett branschråd i början av 2025 där tjänstemän och aktörer från besöksnäringen deltog. Fortsatt dialog och konkretiserade åtgärder hanteras därefter av branschen genom samordning av AB Destination Småland. Region Kronoberg samordnar uppföljning av utvecklingen efter några år.

Företagsutveckling

Under perioden har ett flertal företagsstöd erbjudits i länet, vilka kommit många besöksnäringensföretag till del. Exempelvis erbjuder Region Kronoberg genom Konsulttimmen alla små företag i länet sex timmars kostnadsfri

affärsrådgivning. Mellan 2021–2025 har Konsulttimmen totalt mottagit 1250 ansökningar. Uppföljning av branschindelning av ansökningarna visar att företag verksamma inom Kultur, nöje och fritid utgör 17 % av ansökningarna och 6 % utgör företag inom Hotell och Restaurang, som båda innefattar många besöksnäringens företag.

Därutöver har Region Kronoberg, i samarbete med Almi, erbjudit utvecklingscheckar och mikrostöd med ett finansiellt stöd upp till 200 000 kronor per företag. Totalt har cirka 30 besöksnäringens företag under perioden beviljats stöd om sammanlagt 3,3 miljoner kronor. Företag inom exempelvis hotell, camping, restaurang och aktivitetsarrangemang har fått stöd för att utveckla sina verksamheter. Region Kronoberg tillhandahåller även ett antal stöd till kommersiell service, så som investeringsstöd och särskilt driftstöd till dagligvarubutiker.

Almi Kronoberg, Nyföretagarcentrum Kronoberg och Växjö Linné Science Parks inkubator erbjuder i sin ordinarie verksamhet rådgivning, affärsutveckling och inkubatorstöd till entreprenörer och företag i länet, där flera aktörer inom besöksnäringen har tagit del av detta stöd och rådgivning.

Inom projektet Stärkt värdskap inom internationellt reseled, har tre verktyg utvecklats: två E-lärande plattformar och en destinationsfilm. En plattform riktade sig till besöksnäringen för att förbättra deras reseledarbete, medan den andra plattformen och filmen användes som marknadsföringsredskap för att öka viljan att paketera och sälja destinationen Kronoberg.

Inom projektet Inhemsk besöksnäring i spåren av pandemin genomfördes insatser för att minska de negativa effekterna av bortfallet av utländska gäster genom att attrahera fler nationella, regionala och lokala besökare. Projektets aktiviteter omfattade marknadsbearbetning och kampanjer samt företagsinriktade insatser för att stärka företagets konkurrenskraft. Som en del av projektet utvecklades en digital verktygslåda i syfte att, även efter projektet, stötta branschens företag med kunskap, tips och mallar.

Även tidigare nämna projekt, Det småländska matkulturarvet – igår, idag och imorgon, Hållbar inhemsk besöksnäring i spåren av pandemin samt Småland och Ölands besöksnäring på den digitala kartan har båda erbjudit affärsutvecklande insatser för besöksnäringens företag.

Ett nystartat projekt, med finansiering av SydostLeader är Paketering i Glasriket. Syftet med projektet är att tillsammans med företag inom besöksnäringen och kultur- och kreativa branscher i Glasriket göra destinationen säljbar och bokningsbar genom paketerade erbjudanden. Projektet omfattar bland annat investering i bokningssystem, sex utbildningstillfällen för företag samt nätverksbyggande och samverkan.

I Älmhults kommun har ett nytt destinations-/besöksnäringarnätverk skapats, samt ett samarbete med olika aktörer för nytt material för en turistbroschyr; Karta för nyfikna.

Länets två Leaderområden, SydostLeader och Leader Linné Småland, har under perioden beviljat finansiering till flera projekt som främjar affärsutveckling med bäring på besöksnäringen. Det har bl.a. handlat om samverkansplattform för cykeluthyrning, förbättrad serviceanläggning på camping, platsgemensamma marknadsföringskärmar, samt mindre fysiska investeringar kopplat till restaurang och evenemang.

TillväxtKronan är ett samarbete mellan Sparbanksstiftelsen Kronan och Coompanion i Blekinge, Halland, Kalmar län och Kronoberg, som erbjuder finansieringsbidrag till företag som vill växa hållbart – ekonomiskt, socialt och ekologiskt. Företag kan söka upp till 50 000 kr i bidrag för investeringar, innovation eller samarbeten som gör skillnad lokalt. Ansökan har nyligen öppnats och intresset är stort, där besöksnäringens företag förväntas ha goda möjligheter att ta del av stödet.

Projektet SMILE syftar till att stötta små och medelstora företag på landsbygden, med särskilt fokus på besöksnäring och företagande i glesare områden. Genom rådgivning, nätverksträffar och utbildningsinsatser har projektet bidragit till att stärka företagens samverkan, affärsutveckling och organisationsstruktur. Projektet genomförs i samarbete mellan Coompanion i Kalmar, Kronoberg, Gotland samt Jönköpings län.

5. Finansiering

Besöksnäringensstrategin utgör ett övergripande dokument som anger prioriteringar inom besöksnäringens område under kommande år. Strategin antas politiskt av Regionfullmäktige som därmed lägger fast den övergripande inriktningen på utvecklingsarbetet kopplat till besöksnäringen i regionen. Något beslut om ekonomiska medel som knyts till strategin tas däremot inte. Genomförandet av strategin bygger, på samma sätt som genomförandet av den regionala utvecklingsstrategin (RUS), istället på att de valda prioriteringarna genomförs med medel både från Region Kronoberg och från andra finansörer, beroende av satsningarnas inriktning, omfattning, räckvidd och ekonomiska förutsättningar.

Region Kronoberg bidrar ekonomiskt till besöksnäringensstrategins genomförande genom finansiering av olika insatser av projektkaraktär men även genom driftsmedel till det helägda bolaget AB Destination Småland. Bolaget styrs i huvudsak genom ägardirektiv där verksamhetens koppling till besöksnäringensstrategin framgår i de allmänna direktiven.

Finansieringen av bolaget utgör således en del i finansieringen av strategins genomförande. Bolagets driftsfinansiering, som sker genom Region Kronobergs budgetmedel, har under de tre första åren för nuvarande besöksnäringstrategi, 2021 – 2023, uppgått till 6 193 440 kronor per år och höjdes för 2024 till 6 693 440 kronor. Utöver driftsanslaget har bolaget, på uppdrag av Region Kronoberg, arbetat med flera insatser som ligger i linje med besöksnäringstrategin. Under perioden 2021 – 2023 uppgick finansieringen av dessa uppdrag till mellan 1,8 och drygt 2 miljoner kronor. Under 2024 har man arbetat med endast två sådana uppdrag, Sydostleden och IT-plattformssamarbetet i Småland, med en finansiering på totalt 600 000 kronor. Under 2021 och 2022 har därutöver ett flertal projekt med extern projektfinansiering bedrivits av bolaget – med inriktning mot bl.a. ”Hållbar besöksnäring i spåren av pandemin” och ”SVIR - Stärkt värdskap mot internationellt reseled” – med finansiering från Region Kronoberg som uppgått till cirka 2,4 miljoner kronor. Under åren 2023 till 2025 har inga ansökningar om projektmedel för nya större satsningar tagits fram av bolaget och ägarskapet för två större projekt har överlämnats till andra aktörer. Under perioden har personalen på bolaget minskat från 8 anställda 2022 till 3 anställda 2024, vilket gjort att möjligheterna till utvecklingsinsatser och initiativ i linje med besöksnäringstrategin minskat.

Sedan 2022 ansvarar bolaget för en satsning kring Åsnen, helt finansierad av berörda kommuner – Alvesta, Växjö och Tingsryd – som drivs genom motsvarande en 1,2-tjänst placerad på AB Destination Småland. Denna satsning har en stark koppling till besöksnäringstrategins prioriteringar.

Utöver den verksamhet som AB Destination Småland bedriver gör andra aktörer flera projektinriktade insatser som bidrar till besöksnäringstrategins genomförande, vilka bl.a. nämns under avsnittet ”Genomförande” ovan. Finansiering av sådana insatser sker i huvudsak genom externa projektmedel.

AB Destination Småland har under perioden för strategin haft ett grundläggande driftanslag, om 6 193 440. 2025 fick bolaget utökat driftsstöd på 1 miljon kronor. Utöver driftanslag har bolaget varje år fått ett flertal finansierade uppdrag, samt extra driftstöd. 2024 fick bolaget 1 miljon kr extra driftstöd. De adderade uppdragen och extra driftstöd har dock varierat under åren beroende på behov och omvärld och har tillsammans pendlat mellan 600 000-2 000 000 kr per år.

Under perioden 2021–2025 har Region Kronoberg beviljat AB Destination Småland totalt 34 267 200 kronor i driftsbidrag. Utöver detta har bolaget tilldelats 5 571 000 kronor för riktade uppdrag. Region Kronoberg har även beviljat 2 443 619 kronor i medfinansiering till tre olika projekt.

Sammanlagt har Region Kronoberg finansierat AB Destination Småland med 42 281 819 kronor under perioden 2021–2025.

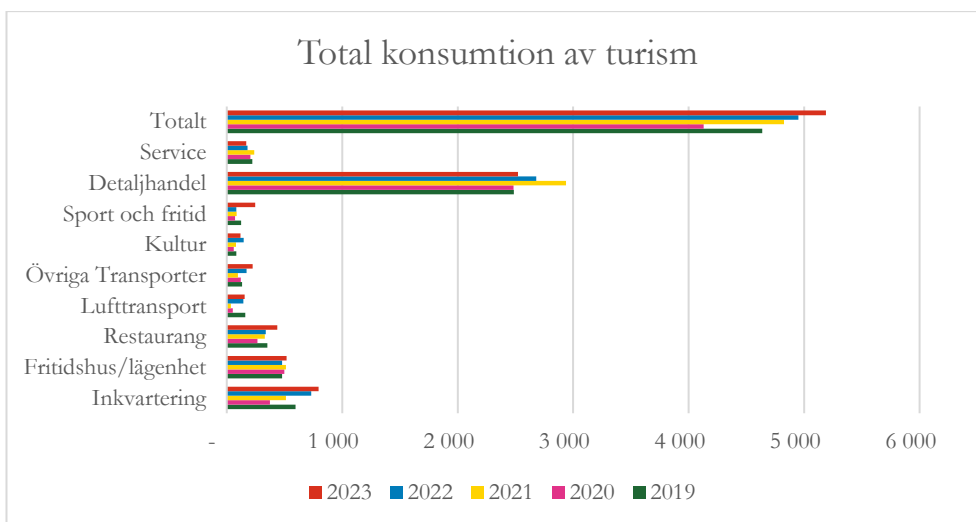
6. Branschen i siffror

Besöksnäringen är en mångfacetterad näring som innefattar olika delbranscher inom flera sektorer, exempelvis inom kultur, hotell och restaurang, handel, serviceverksamhet och transporter. Definitionen av näringen, i statistisk mening, har varierat över tid och mellan olika analysenheter. Utifrån befintlig statistik, framför allt från Tillväxtverket och SCB, finns en del siffror som belyser utvecklingen inom besöksnäringen under senare år. Det råder en viss eftersläpning i datainsamlingen, vilket innebär att delar av tillgänglig statistik endast är tillgänglig t.o.m. år 2023. För jämförelser har även 2019, det sista ”normalåret” före Corona-pandemin, tagits med. Man bör även notera att detaljhandeln, som innefattar en bred palett av handel och ingår i branschbegreppet ”besöksnäring” här, har en mycket hög andel av den totala omsättningen samtliga år. Statistiken som avser gästnätter för perioden jan-augusti 2025 är något ofullständig och bör därför tolkas med viss försiktighet.

I den statistik som ligger till grund för nedanstående redovisning, sammanställd av Region Kronoberg, ingår följande delbranscher:

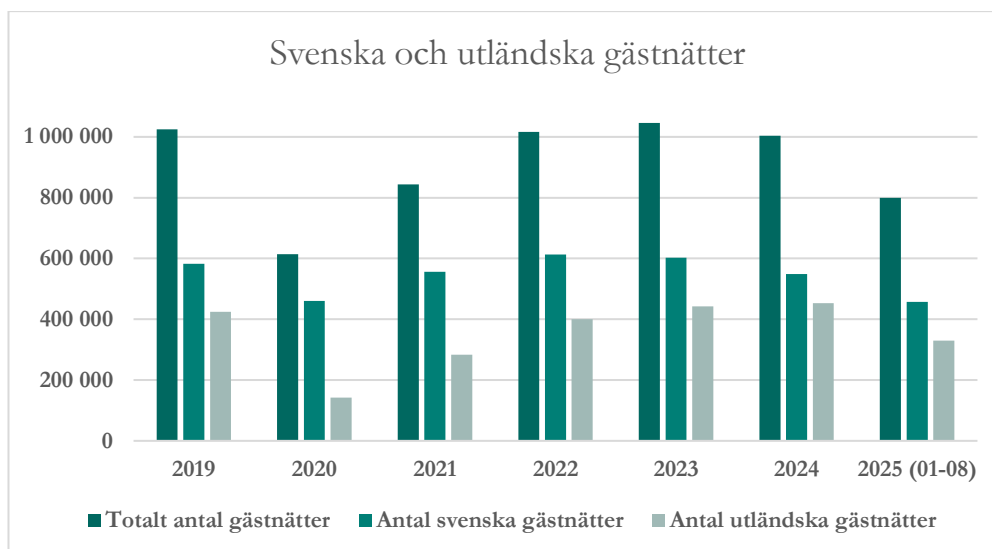
- Service.
- Detaljhandel.
- Sport och fritid.
- Kultur.
- Övriga transporter.
- Lufttransport.
- Restaurang.
- Fritidshus/lägenhet.
- Inkvartering (hotell-, logi- och campingverksamhet).

Omsättningen i besöksnäringen i Kronoberg under åren 2019 – 2023 varierar mellan åren, med både negativa och positiva förändringar. Den totala omsättningen i samtliga ovannämnda branscher uppgick 2019 till drygt 4,6 miljarder kronor men sjönk året därpå med cirka 500 miljoner kronor till drygt 4,1 miljarder. Corona-pandemin som drabbade världen under inledningen av 2020 kan här ses ha gett en direkt konsekvens för besöksnäringen. Under år 2020 uteblev mycket av den tidigare turismströmmen från utlandet. Men redan året därpå, 2021 då pandemins spridning börjat avta, hade en återhämtning skett och omsättningen översteg detta år 2019 års nivå med cirka 200 miljoner kronor. Ökningen av totalomsättningen har därefter fortsatt under de närmast kommande åren och uppgick 2023 till närmare 5,2 miljarder kronor.

En jämförelse av enskilda delbranscher visar att pandemin drabbade näringsgrenen Inkvartering särskilt hårt då den hade en kraftig nedgång i omsättning under 2020 i jämförelse med föregående år. Näringsens omsättning minskade med 38% mellan de två åren. En återhämtning har därefter skett och branschen har fr.o.m. 2021 uppvisat en stadig omsättningsökning. Som en jämförelse kan noteras att omsättningen inom fritidshusboendet varit relativt stabilt även under pandemiåren och att detaljhandeln nådde en omsättningstopp under 2021, det andra ”pandemiåret”.

Gästnätter är ett specifikt mått för besöksnäringen som i Kronoberg visar en ökning mellan 2021 och 2023. Ökningen 2022 från året innan uppgår till 20% medan ökningstakten minskat från 2022 till 2023 då den uppgick till cirka 3%. Mellan 2024 och föregående år kan vi dock se en nedgång i antal gästnätter med cirka 4%. De utländska gästnätterna uppgick under 2024 till 45% av det totala antalet gästnätter i regionen. Om man ser isolerat på sommarsäsongen 2024, d.v.s. juni – augusti, framgår att tyska besökare är den största gruppen och uppvisar något fler gästnätter än svenska besökare. Därefter kommer nederländska och danska gästnätter på betydligt lägre nivåer. Inkluderar man även Jönköpings och Kalmar län intar Småland första platsen bland svenska regioner när det gäller tyska gästnätter.

I den regionala besöksnäringstrategin framhålls stanntiden, d.v.s. den tid en gäst stannar och övernattar på en plats, som ett bland flera mått på en balanserad och hållbar turism. Stanntiden visar på relationen mellan gästnätter och antalet resor (ankomster). En ökad stanntid ger positiva effekter för lokalsamhället, bl.a. genom ökad konsumtion av kringtjänster, och besöksnäringstrategin anger en ökad stanntid som en del i dess prioriteringar. I Kronoberg har stanntiden legat relativt stabilt kring två nätter under perioden 2021 – 2025 och ligger hittills under 2025 (årets första åtta månader) något lägre än 2021. Skillnaderna är dock små under mätperioden och ligger mellan 2,0 år 2024 och 2,2 som har nåtts under åren 2019, 2021 och 2022.

Besöksnäringen är arbetsintensiv och en viktig bransch för sysselsättningen i regionen. Mellan nuvarande besöksnäringstrategis två första år, 2021 och 2022, ökade sysselsättningen inom näringen med cirka 12% och uppgick 2022 till 1 900 årsarbetskrafter. Det är dock något lägre än 2019, året före pandemiutbrottet, då antalet årsarbeten uppgick till 2 100 årsarbeten. Inom näringen är det relativt vanligt med deltidsanställningar, vilket gör att det troligen är betydligt fler personer än årsarbeten som sysselsätts i regionen.

7. Omvärldsbild och strategisk kontext för besöksnäringen i Kronoberg

Nedan presenteras ett urval av relaterade strategier, samverkansnätverk och faktorer som dels påverkar nuvarande arbete med att genomföra strategin, dels

kan vara värdefulla att ha i åtanke inför arbetet med att ta fram en ny strategi för besöksnäringen.

Lokalt och regionalt:

- Lokala strategier och handlingsplaner för besöksnäringen i de åtta kommunerna utgör en viktig omvärldsfaktor som påverkar utveckling av regionala mål. AB Destination Småland samordnar nätverk för kommunernas besöksnäringens ansvariga för utvecklingsfrågor respektive marknadsföringsfrågor.
- Business Region Kronoberg är ett samarbete mellan Region Kronoberg och länets åtta kommuner för att stödja nya företag, utveckling, etableringar och investeringar.
- Sydosttriangeln – Territoriell strategi för hållbar urban utveckling i sydöstra Sverige antogs 2024 och ägs gemensamt av Region Blekinge, Region Kalmar län och Region Kronoberg samt Kalmar kommun, Karlskrona kommun och Växjö kommun. Strategin har flera målsättningar som berör besöksnäringens utveckling.
- De tre länsturismorganisationerna — Region Kalmar län, Smålands Turism i Jönköpings län och AB Destination Småland i Kronobergs län — samverkar inom Småland genom gemensamma insatser och digitala plattformar som VisitSmåland.se. Därtill är dessa organisationer medlemmar i det regionala nätverket för besöksnäring och turism (RNBT). Nätverket samlar tjänstepersoner från alla 21 regionala turismorganisationer i Sverige och fungerar som en aktiv plattform med syftet att vara en samlande kraft som tillsammans driver en positiv utveckling av Sveriges besöksnäring och turism inom de identifierade sakområdena.
- Länets två Leaderområden, Leader Linné Småland och SydostLeader, har antagna utvecklingsstrategier med flera mål som berör besöksnäringens utveckling.
- Den regionala utvecklingsstrategin Framtidens Kronoberg i världen 2025-2035 framhåller att vi tillsammans i länet behöver utveckla en mer attraktiv och hållbar besöksnäring med förmåga att anpassa sig till en föränderlig omvärld och som begränsar belastningen på natur- och kulturmiljöer. Platsutveckling ska vara en naturlig del av arbetet. Något som ger besökare ett mervärde och skapar stolthet hos invånarna året om. Besöksnäringen ska stärka länets position inom natur och kultur och vi ska främja hållbar konsumtion och hållbara transportlösningar. Därtill behöver länet kraftsamla för att förbereda och agera för att få ut största möjliga värde för

invånare, besökare och företag av infrastrukturens av Fehmarn Bält-förbindelsen.

- BY2030 är ett regionalt initiativ som stärker boendattraktiviteten i Kronobergs mindre samhällen och landsbygder. Genom lokal samverkan, hållbar platsutveckling och kompetensförsörjning bidrar arbetet till att kommunerna kan behålla sin service och vara attraktiva för invånare, företag och besökare. Initiativet är en del av Region Kronobergs kraftsamling Boendattraktivitet i bygderna och utgår från Agenda 2030 och politiken för gestaltad livsmiljö – med målet att skapa miljöer som är hållbara, inkluderande och estetiskt tilltalande.
- Region Kronoberg driver sedan 2023 Regional export och investeringssamverkan i Kronoberg (REIS) det regionala arbetet framåt kring export, investering och etablering i länet. Satsningen syftar dels till att få fler aktörer att investera och etablera sig i länet och dels främja näringslivets export tillsammans med näringslivet och företagsfrämjande aktörer. Arbetet sker i samverkan med länets kommuner, näringslivet och företagsfrämjande aktörer, och inkluderar framtagandet av kommunikationskonceptet Made in Småland, som syftar till att stärka bilden av länet som en attraktiv plats för företagande och utveckling.
- Regionalt serviceprogram för Kronoberg 2025-2030. Här framhålls besöksnäringen och dess aktörer som viktiga samverkansparter i arbetet med servicefrågor. God service är en förutsättning för besöksnäringens utveckling, samtidigt som näringen bidrar med betydande intäkter till serviceföretagen.
- Sedan 2023 har alla Sveriges regioner ett lagstadgat uppdrag att bedöma länets kompetensbehov på kort och lång sikt inom både offentlig och privat sektor. Region Kronoberg ska därmed fastställa mål och prioriteringar för det regionala kompetensförsörjningsarbetet och tillhandahålla underlag om kompetensbehoven, där bl.a. en analys av besöksnäringens kompetensbehov nyligen gjorts.
- Kollektivtrafiken i Kronoberg skapar förutsättningar till hållbart resande och ökad tillgänglighet för både invånare såväl som tillfälliga besökare. Det nya regionala Trafikförsörjningsprogrammet 2027–2035 innehåller remissversionen flera mål som berör besöksnäringen, såsom stärkt tillgänglighet inom länet till service, fritid, arbete och studier, samt förbättrad koppling till sydsvenska tillväxtmotorer, regionala kärnor och strategiska noder.
- Kronobergs livsmedelsstrategi syftar till att stärka lokal livsmedelsproduktion och förädling, och har tydliga kopplingar till besöksnäringen genom att främja utvecklingen av autentiska och hållbara

matupplevelser. Strategin stödjer småskaliga producenter och stimulerar samverkan mellan livsmedelsaktörer och besöksmål, vilket skapar förutsättningar för att attrahera matintresserade resenärer och öka landsbygdens attraktionskraft. Strategin är framtagen av Region Kronoberg, Lantbrukarnas Riksförbund, och Länsstyrelsen i Kronoberg. Under 2025 uppdateras och anpassas till den nationella Livsmedelsstrategin 2.0.

- Natur är ett av tre tematiska områden i den regionala besöksnäringstrategin. Smålands skogs- och trästrategier 2018-2024 har flera målsättningar som relaterar till besöksnäringen. Bevara och stärk våra naturvärden, vårt gemensamma kulturarv och friluftsliv.
- Genom Smart Specialisering och Partnerskap för innovation inom Småland och Öarna har en utvecklingsagenda för besöksnäringen tagits fram, vilket ger riktning för innovationsarbete och samverkan mellan de fyra länen; Gotland, Jönköping, Kalmar och Kronoberg. Liknande innovationsagenda är gjord för Livsmedel, där matmiljö och gastronomi som främjar hållbara och hälsosamma val av regional mat är ett fokusområde.
- Fusionen av Almi-bolagen i Småland och på Öarna, som genomfördes tidigare under 2025, förväntas stärka den gemensamma kompetensen inom det nya bolaget. Almi Gotland har idag en gedigen erfarenhet av besöksnäringen och bedöms bidra med en värdefull resurs som kan komma Kronoberg till gagn.
- Kultur är ett annat tematiskt område i den regionala besöksnäringstrategin. Den regionala Kulturplanen Kronoberg (2025–2028) lyfter fram kulturens och det civila samhällets roll i att skapa välmående och attraktiva bygder. Planen betonar vikten av att utveckla gestaltade livsmiljöer och stärka kultursektorns koppling till en attraktiv och hållbar besöksnäring genom platsutveckling, kulturarv och ökat medskapande. Regionsamverkan Sydsverige är ett samarbetsorgan för de sex sydligaste regionerna i Sverige; Blekinge, Halland, Jönköping, Kalmar, Kronoberg och Skåne. På kulturområdet finns nio beredningsgrupper, med representanter från de olika regionerna: Bibliotek, Bild och form, Dans, Filmkultur, Kulturella kreativa branscher (KKB), Kulturarv, Litteratur, Musik, Slöjd. I beredningsgrupperna samordnas insatser och omvärldsbevakning inom det specifika området.

Nationellt

- Sverige har idag ingen nationell besöksnäringstrategi. Dock tangerar flera andra branschspecifika strategier besöksnäringen.
- I nationella livsmedelsstrategin 2.0 är svensk kvalitet och gastronomi ett fokusområde. Regeringen vill lyfta fram mat och dryck från flera perspektiv bland annat upplevelse och att främja ökad måltidsturism.
- I den nationella strategin för kulturella och kreativa branscher lyfts platsens betydelse för företagen – och företagens betydelse för platsens utveckling – Kulturella och kreativa verksamheter bidrar till destinationsutveckling och kulturturism, bl.a. genom kulturevenemang och besöksmål som museer och öppna konstnärsateljéer.
- I den nationella strategin för levande och trygga städer fastställs ett nationellt mål för stadsutveckling, där Sveriges städer ska utvecklas till levande, trygga och robusta livsmiljöer där människor trivs och vill vistas. Strategin omfattar tretton fokusområden, inklusive livskvalitet, kultur, handel och besöksnäring, mobilitet, trygghet, klimatpåverkan och digitalisering.
- Den nordiska besöksnäringstrategin 2025–2030 definierar Sveriges roll i ett bredare nordiskt samarbete för en hållbar och konkurrenskraftig besöksnäring.
- 2025 lanserade Tillväxtverket nya turismräkenskaper, en ny metod med koppling till Big Data. För första gången mäts turismens effekter på regional och kommunal nivå för åren 2019 – 2023.
- Den nya EU-programperioden 2028–2034 väntas medföra större förändringar, vilket kan påverka hur resurser fördelas och hur regionala projekt kan genomföras. Färre program kan innebära högre konkurrens om medel, färre regionalt anpassade utlysningar och en brant inlärningskurva för nya program.

8. Sammanfattande slutdiskussion

Under perioden 2021–2025 har flera större och strategiskt viktiga projekt inom besöksnäringen genomförts, där både regionala och europeiska utvecklingsmedel spelat en avgörande roll. De fyra större projekt som fått stöd, med fokus på hållbar besöksnäring, pandemins effekter, stärkt värdskap mot internationellt reseledet och digitalisering, visar på en bred ambition att stärka

länets attraktionskraft samtidigt som hållbarhetsaspekter genomsyrar satsningarna.

Utöver dessa större projekt har en mängd insatser genomförts runtom i hela länet som inte nödvändigtvis kopplas till enskilda prioriteringar men som stärker länets långsiktiga plats- och besöksnäringens utveckling. Samarbeten mellan offentliga aktörer, näringsliv och ideella krafter, samt bredden i aktörsengagemang visar på ett läns som skapar förutsättningar för en hållbar besöksnäringens utveckling. Dessa insatser omfattar allt från proaktiva satsningar till direkta insatser, exempelvis hållbart resande, investeringar i vandringsleder, kunskaphöjande branschanalyser, fysiska investeringar, företagsstöd, affärsutveckling, utbildningar och platsutveckling med fokus på bl.a. gestaltad livsmiljö, biologisk mångfald och ökad attraktivitet för mindre samhällen. Insatser inom natur, kultur och platsutveckling utgör en stor del av satsningarna, med satsningar på vandrings- och cykelleder, naturnära områden och kulturarvsprojekt som binder samman lokala berättelser och historik med modern besöksnäring.

Omvärldsbilden och den strategiska kontexten för besöksnäringen i Kronoberg präglas av en komplex struktur av relaterade insatser, strategier och samverkansnätverk på lokal, regional, nationell och internationell nivå som idag påverkar och framöver kan forma besöksnäringens utveckling – samtidigt som dessa erbjuder möjligheter. Exempelvis Fehmarn-Bält-förbindelsen, som kan medföra förändrade resmönster, ökat internationellt turistflöde, nya målgrupper, snabba klimatförändringar som påverkar platsers attraktionskraft och behovet av hållbara lösningar, samt förändringar kring EU-medel som historiskt har varit en viktig del av finansieringen av strategiska satsningar. Dessutom spelar det pågående arbetet med Smart specialisering en roll, genom att identifiera och utveckla innovationsområden där Kronoberg kan bygga konkurrenskraft och dra nytta av samverkan mellan de fyra regionerna inom Småland och Öarna.

Inom arbetet med bokslutet har också finansieringen av strategin och de olika insatserna belysts. Strategins genomförande har möjliggjorts av ett brett nätverk av aktörer som, genom sin ordinarie verksamhet och/eller i kombination med externa medel, tillsammans har bidragit med betydande resurser till besöksnäringens utvecklingen i länet. Finansieringen har skett via en kombination av EU-medel, statliga stöd, regionala medel och satsningar samt lokala initiativ.

Region Kronoberg driftsfinansierar AB Destination Småland som en del i finansieringen av besöksnäringens strategins genomförande och ger även bolaget finansierade uppdrag. Under perioden 2021–2025 har denna finansiering uppgått till 39 838 200 kronor. I bolagets uppdrag ligger, utöver flera andra prioriteringar i bolagets ägardirektiv, att ”ta tillvara de möjligheter till kompletterande finansiering av sin verksamhet som står till buds genom t.ex.

EU och nationella aktörer”. Sådan kompletterande finansiering bygger i huvudsak på att bolaget ansöker om medel för specifika insatser eller ingår i partnerskap med andra aktörer som initierar eller driver externt finansierade utvecklingsprojekt. Under perioden 2021–2025 har Region Kronoberg medfinansierat sådana insatser med 2 443 619 kronor genom projektmedel.

Region Kronobergs finansiering av bolaget visar på Region Kronobergs starka prioritering av besöksnäringens utveckling. Under 2024 och 2025 har bolaget utöver driftsbidraget tilldelats extra medel på totalt 2 miljoner kronor, varav en miljon utgör ett årligt utökat driftsstöd, vilket finansierats genom ägaren. Utöver driftsmedel och med hänsyn till Region Kronobergs begränsade egna medel är det viktigt att växla upp resurserna för verksamheten genom extern kompletterande finansiering.

Den regionala besöksnäringstrategin är starkt kopplad till den regionala utvecklingsstrategin och anger mer specifikt de strategiska vägval som görs när det gäller besöksnäringens utveckling i Kronoberg. Den utgör härigenom ett viktigt styrdokument för de prioriteringar och insatser som görs av Region Kronoberg under den aktuella perioden men också för AB Destination Småland, vars ägardirektiv har denna strategi som utgångspunkt. För näringens övriga intressenter kan det fungera som ett inriktningsdokument som man kan förhålla sig till på olika sätt. Med hänsyn till de snabba omvärldsförändringar som sker är det samtidigt viktigt att ha en flexibilitet i sitt agerande inom ramen för strategins prioriteringar.

Den enkät som genomförts inom ramen för detta bokslut visar att strategin är känd bland flertalet intressenter men dess funktion som stöd för beslutsfattande och en gemensam inriktning varierar. Prioriteringarna uppfattas som relevanta, men flera efterfrågar en mer konkret utformning. Variationerna i hur intressenterna använder strategin som stöd tyder på att den inte fungerar som en strategisk riktning för besöksnäringens utveckling i Kronoberg fullt ut.

Utvecklingsarbete riktat till besöksnäringen bedrivs, som framgår av redovisningen ovan, på bred front av ett stort antal större och mindre aktörer. Kartläggningen ger ett samlat intryck av hur ett stort antal insatser sammantaget idag och i framtiden bidrar till en stark och konkurrenskraftig näring. Här är t.ex. Leader-grupperna och länets företagsfrämjare viktiga aktörer, men även Region Kronobergs utvecklingscheckar och Konsulttimmen bidrar till helheten genom att utveckla näringens viktigaste aktörer, d.v.s. företagen som bidrar till ett attraktivt utbud för besökare. AB Destination Småland kan i detta sammanhang ha en mycket viktig roll för att identifiera möjliga samverkansformer, se nya gemensamma möjligheter utifrån förändringar och trender i omvärlden och initiera projekt och insatser för att stärka utfallet av de olika intressenternas arbete. Därutöver spelar samarbetet Partnerskap för innovation inom Småland och Öarna en viktig roll, både ur ett strategiskt perspektiv kopplat till gemensamma definierade mål och

fokusområden, och ur ett genomförandeperspektiv, särskilt när det gäller projektfinansiering med EU-medel, där interregional och bredare EU-samverkan spås vara central.

Bokslutet av strategin har präglats av ett brett och inkluderande synsätt på besöksnäringens utveckling. Bredden av aktörer, insatser samt relaterade strategier, initiativ och nätverk visar på en mångfacetterad näring med en tvärssektoriell samverkan, där en gemensam riktning behövs för att tillsammans skapa ett attraktivt och konkurrenskraftigt Kronoberg att leva och bo i och att besöka.

Bilagor:

- Bilaga 1 Besöksnäringstrategi Kronoberg 2021–2026
- Bilaga 2 Handlingsplaner och indikatorer
- Bilaga 3 Destination Småland Handlingsplan 2023–2026
- Bilaga 4 Strategikopplade projekt
- Bilaga 5 Enkätfrågor för bokslut av Besöksnäringstrategi Kronoberg 2021–2026
- Bilaga 6 Medverkande respondenter